

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

พิธีสืบชะตาแม่น้ำ เป็นพิธีกรรมทางศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน ซึ่งมีรากฐานจากพิธีสืบชะตาบ้านเมือง และชะตาคน อันเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีคุณค่าและความหมาย นอกจากเป็นการเรียกขวัญกำลังใจกลับคืนมาแล้ว ยังเป็นการใช้กุศโลบายซึ่งเข้ากับวิถีชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี เกื้อกูล ช่วยกันแก้ไขปัญหา และเกิดความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลแม่น้ำ ส่งผลดีต่อระบบนิเวศวิทยาแม่น้ำ และประการสำคัญที่สุด เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริ ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืน เกิดประโยชน์ต่อประชาชน โดยส่วนรวม

พิธีสืบชะตาแม่น้ำเป็นพิธีกรรมที่คิดริเริ่มขึ้นมาใหม่ไม่มีในตำรา ไม่มีในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่มักนิยมนิยมน้ำสืบชะตาต่ออายุให้คน ผู้ที่ริเริ่มทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำ คือ พระครูศีลนันทโชติ เป็นการนำความเชื่อทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นเมืองทางภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมและได้ตระหนักถึงคุณค่าของแม่น้ำและลำธาร รวมทั้งหาแนวทางฟื้นฟูระบบนิเวศลำน้ำที่สูญเสียไปให้ฟื้นคืนสู่สภาพสมดุล

เครื่องสืบชะตา ได้แก่ ไม้ค้ำโพธิ์ หมากรู เมี่ยง พลุ บุหรี่ หน่ออ้อย หน่อกล้วย กล้วย มะพร้าว ขันหมาก ข้าวสาร ข้าวเปลือกเสื่อใหม่ หมอนใหม่ ไม้ขมิ้น ใบเงิน ใบทอง ใบแก้ว ดินไม้ที่เป็นมงคล เป็นต้น ซึ่งแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันบ้าง

พระครูศีลนันทโชติ

ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอเชียงกลาง เจ้าอาวาสวัดพญาแก้ว

วัดพญาแก้ว ตำบลพญาแก้ว อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

ความสำคัญ

พิธีสืบชะตาแม่น้ำประยุกต์มาจากพิธีสืบชะตาคนและสืบชะตาหมู่บ้าน มีความสำคัญดังนี้

1. ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน
2. ทำให้เกิดความเลื่อมใส เคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษาแม่น้ำ
3. เกิดความรักหวงแหนและสำนึกในการดูแลรักษาแม่น้ำ ตลอดจนต้นน้ำลำธาร

พิธีกรรม

1. ก่อนทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำ ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกัน ทำความสะอาดแหล่งน้ำและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ปล่อยปลา
2. ในวันกระทำพิธีจะมีการบวงสรวงเทวดา เพื่อเป็นการขอมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องรักษาแม่น้ำ
3. เครื่องสืบชะตาประกอบด้วย กระจังไม้สามขา ท่อนแสด เรียกว่าสะพานเงิน สะพานทอง อีกท่อนหนึ่ง จะผูกติดด้วยไม้ค้ำท่อนเล็ก ๆ จำนวนพอประมาณแต่ลงท้ายด้วยเลข ๕ เครื่องประกอบอื่น ๆ ได้แก่กระบอกน้ำ หน่อกล้วย อ้อย ลูกมะพร้าว หม้อเงิน หม้อทอง เทียนตุง เมี่ยง บุหรี่ หมากพลู ข้าวตอกดอกไม้รวมกันในคั้ง บทสวดที่ใช้ในการสืบชะตาแม่น้ำ คือบทสืบชะตาหลวง (อินทชาตา, ชินบัญญัติ อัญฐอุณหัสสและธรรมสาลาวิจารณ์สูตร)

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านหมอทำขวัญงานมงคลต่างๆ

นายคำ จักรอะโน อยู่บ้านเลขที่ 33 บ้านพญาแก้ว หมู่ 4 ตำบลเชียงกลาง อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน

นายคำ จักรอะโน เกิดเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2492 ปัจจุบัน อายุ 73 ปี เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งมีความรู้ความสามารถสามารถในการทำขวัญ(สูขวัญ)งานมงคล รวมถึงงานประเพณีต่างๆในท้องถิ่น และสามารถเรียกขวัญให้กับชาวบ้านที่หายจากการเจ็บป่วย สะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์)

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.ด้านยาสมุนไพร

2.หมอนวดแพทย์แผนไทย

นางสอน ธิยะศิริ อาศัยอยู่ที่บ้านน้ำคา หมู่ 1 ตำบลพญาแก้ว อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน นางสอน ธิยะศิริ เป็นบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องสมุนไพรพื้นบ้านที่หลากหลาย รู้จักการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการรักษาโรค ไม่ว่าจะมาทำในรูปแบบใบใช้ในการรับประทานเพื่อรักษาโรค ทำยานวดภายนอกคล้ายน้ำมันแก้ปวดเมื่อย ทำยาต้มแก้เวียนศีรษะ ยาสมุนไพร และทำเป็นสมุนไพรอบแห้งไว้เพื่อจำหน่าย เป็นต้น และยังสามารถในการนวดแพทย์แผนไทย นวดคลายเส้นเพื่อบรรเทาความปวดกล้ามเนื้อ คลายเส้น

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านจักสาน

นายบุญคุ้ม มาจิว อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 84 หมู่ 9 ตำบลเชียงกลาง อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน และนายมี จักอะโน อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 67 หมู่ 9 ตำบลเชียงกลาง อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ผู้สูงอายุทั้งสองท่านมีความสามารถในการจักสาน คือ สานค้อง สานตุ้ม สานไซ สานก้วย สานแอบข้าว และเครื่องจักสานอื่นๆที่ใช้ในท้องถิ่น